

FLORICA DIMITRESCU

DENUMIRI DE OCUPAȚII ÎN *TETRAEVANGHELUL LUI CORESI* (1560–1561)

Pentru Oana Uță, în semn de prețuire

Din punct de vedere sociologic, încă de la începutul populării pământului, oamenii au fost nevoiți să muncească pentru satisfacerea nevoilor elementare, pentru a-și asigura hrana, pentru a se apăra atât de frig, cât și de animalele sălbatice din jur sau de alți oameni etc. Astfel, au început să aibă câteva ocupații de bază care, cu trecerea timpului, s-au înmulțit, s-au diversificat și divizat în alte meserii, profesii, funcții etc. Lumea cuprinsă în *Biblie* este variată și, de la început, gata să înfrunte necesitățile crescânde ale existenței în care au început să apară dorința de a învăța, de a-și înfrumuseța viața și de a gândi și la îmbogățirea ei spirituală, pe lângă cea materială. În acest fel, în *Biblie*, atât în *Vechiul Testament*, cât și în *Noul Testament*, nu suntem mirați să întâlnim o serie întreagă de ocupații, felurit denumite. Limba română, începând cu sec. al XVI-lea, a fost pusă în situația incomodă de a trebui să facă față traducerii cărților religioase din limbi apropiate geografic de spațiul nostru, precum din slavă sau din maghiară, limbi care, la rândul lor, au tradus *Cartea Cărților* din limbile greacă sau latină.

În ceea ce mă privește, am căutat să urmăresc denumirile ocupațiilor din *Vechiul Testament* în *Palia de la Orăștie* (1581–1582, ediția Viorica Pamfil din 1968), deci a primelor două cărți din *Vechiul Testament* (în Dimitrescu, NO), iar acum voi încerca să parcurg același traseu luând ca bază textul *Evangheliilor*, cuprins în *Tetraevanghelul lui Coresi* (T.), apărut cu 20 de ani mai devreme în același secol al XVI-lea (1560–1561). Dar n-aș putea trece la tema aleasă fără a mărturisi, pentru „*la petite histoire*”, cum spun francezii, că profesorul Jacques Byck mi-a pus în mână *Tetraevanghelul* lui Coresi, pentru a-l edita, încă de când eram studentă în anul al II-lea la Litere, la Universitatea din București. Acest admirabil profesor – care și-a dedicat întreaga sa scurtă viață (spre deosebire de colegii lingviști români longevivi, J. Byck s-a stins din viață la 67 de ani) cercetării limbii vechi românești – a avut o nedisimulată bucurie să vadă – cu numai un an înainte de a pleca spre o lume mai bună – ediția *Tetraevanghelului*, dar nu și alte două lucrări din același timp: *Psaltirea* lui Coresi, ediție de Stela Toma, și *Palia de la Orăștie*, ediție de Viorica Pamfil, ambele apărute în anul 1968 și ambele lucrate (direct, prima, și indirect, a doua) sub supravegherea domniei-sale. Dar, personal, trebuie subliniat că nu am știut de la început că exemplarul original din *Tetraevanghelul* lui Coresi – carte cu o

răspândire și o influență relativ mare în epocă – provenea de la Mănăstirea Ciolanu din regiunea Buzăului – localitate situată vizavi, peste râul Buzău, de satul Cojanu, unde s-a născut tatăl meu – și unde a și murit la o vârstă apropiată de a lui J. Byck, la 65 de ani, într-una dintre chiliile aceleiași mănăstiri Ciolanu, transformată pe atunci în spital pentru bolnavii de tuberculoză. S-ar putea spune că legătura mea cu *Tetraevanghelul* lui Coresi provenit de la Mănăstirea Ciolanu a fost dublă, prin două persoane, prin tatăl meu și prin J. Byck – îndrumătorul meu întru limba veche românească – care nu s-au cunoscut niciodată. Le rămân adânc recunoscătoare și îndatorată fiecăruia în parte pentru că m-au adus aproape de textul diaconului Coresi încă din studenție. Voi trece acum la oile noastre și, în continuare, voi urmări – precum am procedat și în cercetarea asupra denumirilor de ocupații în *Palia de la Orăștie* – alfabetic numele celor întâlnite în *Tetraevanghelul* lui Coresi în contexte edificatoare semantic. La sfârșit, în paranteză, voi indica numărul total al exemplelor în acest text, iar dacă, la unele elemente lexicale, vor fi mai mult de 10 ocurențe, voi nota generic „multe”.

- Apostol – „În vremea aceea adunară-se *apostolii* către Isus și spuseră tot cât au făcut și cât au învățat” 81^r 11; „Să învețe rumânii cine-s creștini, cum grăiaște și sfântul Pavel *apostol* către corinteni 14 capete” 249^r 11 (9).
- Arhisinagog – „Și vine în casa lu *arhisinagog* și văzu voroavă” 79^r 2 (5).
- Boier – „[Irod] cină făcea cu voievozii lui și cu *boiarii* și cu bătrânii Galileiului” 80^v 12 (1).
- Botezător – „Grăiră că Ioan *Botezătoriul* den moarte se sculă” 80^r 15; „Vine amu Ioan *Botezătoriul* nece pâine mânca, nece vin bea” 130^r 9 (multe).
- Camatnic – „Un *camatnic* avea doi datornici” 131^r 4 (1).
- Cărtular – „Vai de voi, *cărtulari* și farisei fățarnici” 145^r 18; „Și zise lui *cărtulariul*: Bine, învățătoare, adevăr zici” 98^r 15 (multe).
- Căsătoriu – „Om neștine era *căsătoriu* ce-și sădi via și cu gard îngrădi și săpă într-înșă tocitoare” 46^r 11 (3).
- Cioplitor – „Nu cesta iaste *cioplitoriul*, fiiul Mariei?” 79^v 2 (1).
- Cititor – „Cine iaste lu Dumnezeu *cetitoriu* și voia lui face, acela-l ascultă” 206^v 11 (1) Crai – „În zilele mării lu Ianăș *crai*” 249^r 4 (1).
- Creștin – „Slăvia Dumnezeul creștinilor” 33^v 6; „Să învețe rumânii cine-s *creștini*” 249^r 10 (9).
- Cumpărător – „Și mearse Isus în besearecă începu a goni vânzători și *cumpărători* den besearecă și measele târgarilor și scaunele vânzătorilor de porumbi răsturna” 94^v 16 (3).
- Curvar – „Vameșii și *curvarii* trecură în părăția Domnului” 46^r 23 (2).
- Curvă – „Viea cu *curvele*, răsipi al lui tot” 155^r 8 (1).
- Dascăl – „Sosește ucenicul să fie ca *dascalul* lui” 29^r 1 (4).
- Datornic v. *camatnic* (3).
- Deregător – „Grăi domnul viei către *deregătoriul* său: Cheamă-mi lucrătorii și le dă lor plata” 42^r 17 (2).
- Despunetor – „Auzi Irod, al patrul *despunetoriu*” 30^r 4 (1).

- Diacon – „Scriș-am eu *diacon* Coresi ot Târgoviște și Tudor diiac” 249^r 21 (1).
 Diiac v. *diacon* 249^r 22 (1).
- Domn – „Și grăi lor că *Domn* iaste fiul omenesc” 125^r 24; „Zise *Domnul* către ceia ce mearseră către el, iudeii” 145^v 5 (multe).
- Episcop – „După aceea, vă rugăm toți sfinți părinți oare vlădici, oare *episcopi*, oare popi în cărora mână va veni aceaste cărți creștinești cum mainte să cetească, necetind să nu judece, neci să săduiască” 249^r 16 (1).
- Făcător fără leage – „Tremite-va Fiul omenesc îngerii lui și va aduna toți săblăznitorii den părăția lui și *făcătorii fără leage* și arunca-i-va în cuptoriul de foc” 28^v 24; „În vremea aceea ducea cu Isus și alți doi *făcători răi* cu nusul să ucigă ... răstigniră el și *făcătorii de rău*” 176^r 12 (3).
- Făcător rău v. *făcător fără leage*.
- Făcător de rău v. *făcător fără leage*.
- Fur – „Cine nu va merge pre ușe în curtea oilor ce pre prilaz și pre aiure *fur* iaste și tâlhar” 207^r 19 (4).
- Grădinar – „Grăi ei Isus: Muiare, ce plângi, cine cauți? Ei i păru că iaste *grădinariul*” 232^v 3 (1).
- Împărat – „Bătuți veți fi și naintea vlădicilor și *împăraților* duși veți fi pentru mine” 99^v 3; „Și era la scriptură vina lui scrisă: *împăratul iudeilor*” 106^v 16 (multe).
- Împărăteasă – „*Împărăteasa* de la amiazăzi scula-se-va la judecată” 144^r 23 (2).
- Învățător – „Învățătorul grăiaște: Vreamea mea aproape iaste” 58^r 21; „Zise lui: *Învățătoare*, cu aceale cuvinte și noi dosădești” 145^r 22 (multe).
- Jude – „Nicodin, *jude* jidovesc” 185^v 5 (multe).
- Judecător – „Zise Domnul: Auziți ce grăiaște *judecătorul* nederept” 160^v 12 (6).
- Jupân – „Eu, *jupânul* Hanăș den Brașov am avut jelanie pentru sfintele cărți creștinești Tetraevanghel” 249^r 4 (2).
- Legiuitor – „E fariseii și *legiuitorii* sfatul lu Dumnezeu lepădară de întru ei nu se botezară de el” 130^r 15 (6).
- Lucrător – „Secerișu e mult, iar *lucrători* puținii” 139^v 13 (multe).
- Mitar – „Doi oameni duseră-se în besecarecă să se roage, unul fariseu iară altul *mitar*” 161^r 2 (1).
- Mitarnic – „Se apropiară lui toți *mitarnicii* și păcătoșii” 154^r 18 (4).
- Mumă – „Grăi *muma* lui slugilor” 184^r 16 (multe).
- Muncitor – „Și se mânie domnul lui, deade el *muncitorilor* până când deade tot datoriul lui” 39^v 18 (1).
- Năiemnic – „*Năiemnicul* fuge că *năiemnic* iaste și nu grijeaște de oi” 208^r 3 (6).
- Neguțător – „Pentru ce nu dede și argintul meu *neguțătorilor*?” 164^r 15 (1).
- Olar – „Un sat de *olari*” 62^v 8 (1).
- Ospățător – „Duse el în casa de oaspeți și-l păzia și demăneața ieși, scoase doi arginți, deade *ospățătorului*” 142^r 23 (1).
- Părinte – „Zise cel mai tânăr [fecior] *părintelui*: Părinte, dă-mi ce mi se cade partea den avuție” 155^r 1, 2 (multe).
- Păstor – „Că scris iaste: Vătăma-se-va *păstoriul* și se vor răsipi oile” 102^v 19; „*păstori* era într-aceea parte, preveghea paza nopției de turma lor” 14^v 22 (multe).

- Păzitor – „De frica lui, cutremurară-se *păzitorii* și fură ca morții” 66^r 4 (1).
- Pedestru – „*Pedestri* den toate cetățile curseră acolo și-i așteptară” 81^v 21 (2).
- Pescar – „Era amu *păscari* și zise lor Isus: Veniți după mine și să vă fac să fiți vânători de oameni” 69^r 11 (3).
- Popă – „Am scris aceste sfente cărți de învățătură să fie *popilor* rumânești să înțeleagă să învețe rumânii cine-s” 249^r 8 (5).
- Portar – „Întră cu Isus în curtea mai marelui preot... Ieși amu alalt ucenic și zise *portariului* și băgă pre Pătru” 227^r 14 (3).
- Preot – „Mai marii preoți și bătrânii învitară gloatele de să ceară Varavva e Isus să-l piarză” 63^r 5; „Ruda ta și mai marii *preoți* vândură-te mie” 228^r 22 (multe).
- Rob – „*Rob* hitlean, tot datoriul lăsați ție drept că mă rugași” 39^v 14; „Pestiva domnul meu a veni și va înceape a bate *robii* și roabele” 148^r 18 (multe).
- Roabă – „Vine una den *roabele* mai marelui preot și văzu Pătru” 105^r 3; v. (7).
- Săblăznitor – „Va aduna toți *săblăznitorii* den împărăția lui și făcătorii fără leage și arunca-i-va în cuptoriul de foc” 29^r 23 (1).
- Semănător – „Iată ieși *semănătoriul* a semăna și semănând el una căzu lângă cale” 26^v 3 (4).
- Sfetnic – „Și iată bărbat numele-i Iosif *sfetnic* acesta, bărbat dulce și drept” 177^r 10 (2).
- Slugă – „Și [Pătru] era de ședea cu *slugile* și se încălzia pre lângă foc” 104^r 18; „Judecătoriul da-te-va *slugiei* și *sluga* băga-te-va în temniță” 149^v 7 (multe).
- Slujitor – „Eu sânt în mijloc de voi ca un *slujitoriu*” 171^v 22 (2).
- Socotitor – „ela ce ceare priimi-va și *socotitorii* află” 12^v 2 (1).
- Stăpân – „Nu e ucenicul pespre dascal, nece robul pespre *stăpânul* lui” 19^v 23 (1).
- Sutar – „Apropie-se către el *sutariul*, ruga el, grăia el: Doamne, coconul meu zace în casă slab iute pățit; și grăi lui Isus: Eu voi veni și-l voi vindeca. Și răspunse *sutașiul*, zise: Doamne, nu sunt destoinic la coliba mea să mergi” 14^r 14 (1).
- Sutaș – v. *sutar* 14^r 17 (1).
- Tată – „*Tată* avem Avraam” 4^v 7; „Văzură alți doi frați: Iacov a lui Zevedei și Ioan, fratele lui în corabie cu Zevedei, *tatăl* lor legând mreața” 6^r 20 (multe).
- Tăietor – „Și cia tremease împăratul *tăietorul* zise să aducă capul lui [Ioan Botezătorul]” 81^r 2 (1).
- Tâlhar – „Scrisă iaste: casa mea casă de rugăciuni să se cheame e voi o ați făcut vârtop de *tâlhari*” 44^v 11 (multe).
- Târgar – „Și mearse Isus în besearecă începu a goni vânzătorii și cumpărătorii den besearecă și measele *târgarilor* și scaunele vânzătorilor de porumbi răsturna” 94^v 16 (3).
- Ucenic – „De nu se va lepăda de toată avuția lui, nu poate fi mie *ucenic*” 154^r 10; „Zise Domnul *ucenicilor* lui: Aceasta poruncesc voao: Să vă iubiți unul cu alalt” 221^v 7 (multe).
- Ucigător – „Acela *ucigători* de oameni era dentâi” 203^v 18 (2).

- Vameș – „Derept grăiesc voao că *vameșii* și curvarii trecură în părăția Domnului” 46^v; „E să de besearecă începură a nu socoti, fie ție ca un păgân și *vameș*” 38^v. 17 (multe).
- Vătah – „*Vătahul* și ceea ce era cu nusul păzia pre Isus” 64^v 24; „E gloate și *vătașii* și slugile iudeilor prinseră Isus și legară el și duseră el către Anna întâi” 226^v 22 (8).
- Vânător de oameni – „Nu te teame, de acmu *vânătoriu de oameni* veri fi” 123^r 13 (3).
- Vânzător – „Iuda a lu Iacov și Iuda de în Iscariot, ce-i fu *vânzător*” 126^r 8; „Scândurile răsturnă *vânzătorilor* de porumbi” 185^v 1 (7).
- Vlădică – „E Pătru mergea dup-îns pre departe până la curtea *vlădicăi* și întră” 61^r 4; v. *episcop* (5).
- Voivod – „Grăi mai marilor preuți și *voivozilor* cum el să vânză lor” 170^v 19 (4).
- Voinic – „Adunară-se prinsul toți mulți *voinici* și dezbrăcară el, îmbrăcară-l cu veșmânt roșu și împletiră cunună de spini” 63^v 2 (multe).
- Vraci – „Nu trebuiaște sănătosului *vraci* ce bolnavului” 16^v 9 (6).
- Ziditor – „Piatra ce nu în rând feaceră *ziditorii*, aceea fu în capul unghiului” 96^v 3 (3).

În total am întâlnit în T. un număr de 78 de nume de ocupații, care nu sunt nici multe și nici egale între ele: cum am putea pretinde așa ceva când fiecare depinde de cine le îndeplinește, de cum le execută fiecare și, mai ales, de ce nevoie era în perioada respectivă de una sau de alta. Dintre acestea, copleșitoarea majoritate revine bărbaților și anume 74, în raport cu numai 4 care sunt specifice femeilor, ceea ce nu trebuie să ne surprindă având în vedere epoca prezentă în textul propriu-zis al *Tetraevangelului*. Trebuie însă ținut seama și de împrejurarea că ultima pagină este scrisă de cei care au tradus și tipărit T.; este vorba despre p. 249^r, în care apar numele a 9 ocupații: *apostol, crai, diacon, diiac, episcop, jupân, părinte, popă, vlădică*. Dintre acești termeni se poate observa că unii au ocurența 1: *crai, diacon, diiac, episcop*, iar *jupân*, ocurența 2, dar fiecare figurează exclusiv în această pagină finală a *Tetraevangelului*, deci au un alt statut și, prin urmare, o altă „vârstă” decât toți ceilalți termeni care desemnează diversele ocupații în corpul propriu-zis al textului *Tetraevangelului*.

I. Ocupațiile bărbaților se pot clasifica în ordine descrescătoare, în funcție de numărul fiecăreia, astfel:

- îndeletniciri, meserii: *arhisinagog, botezător, camatnic, căsătoriu, cioplitor, cumpărător, grădinar, lucrător, muncitor, năiemnic, neguțător, olar, ospătar, păstor, păzitor, pedestru, pescar, portar, semănător, sfetnic, socotitor, tăietor, târgar, ucenic, ucigător, vameș, vânător de oameni, vânzător, voinic ‘oștean’, ziditor*;
- funcții de conducere de diverse tipuri: *boier, crai, despunetor, domn, împărat, jupân, stăpân, voievod, vlădică*;
- funcții subalterne: *deregător, rob, slugă, slujitor, vătah*;
- ocupații cu caracter intelectual, referitoare la:

- 1) viața religioasă: *apostol, creștin, diacon, diiac, episcop, popă, preot*;
- 2) școală: *cititor, cărturar, dascăl, învățător, ucenic*;
- 3) judecată: *jude, judecător, legiuitor*;
- 4) hoție: *făcător fără leage, făcător rău, făcător de rău, fur, mitar, mitarnic*;
- 5) armată: *sutar, sutaș, voinic*;
- 6) familie: *mumă, părinte, tată*;
- 7) medicină primitivă: *vraci*;
- 8) diverse: *curvar, datornic, săblăznitor, tâlhar*.

II. Ocupațiile femeilor pot fi clasificate numai în patru categorii alcătuite fiecare din câte un singur element lexical:

- 1) ocupații naturale: *mumă*;
- 2) funcții de conducere: *împărăteasă*;
- 3) funcții subalterne: *roabă*;
- 4) prostituție: *curvă*.

Ar fi interesant de urmărit, desigur, din punctul de vedere economico-social, două aspecte:

- 1) care dintre ocupațiile de mai sus erau răsplătite într-un mod regulat;
- 2) dacă „salariul” era diferit, în cazurile în care aceeași ocupație era executată de un bărbat sau de o femeie. Din păcate, în interesanta cercetare a Monicăi Busuioc, *Munca*, așa ceva nu se poate urmări. Din cauză că studiul se bazează pe ocupații începând cu sec. al XVII-lea. Tot ce putem ști din T. este că referirea la „răsplată” se face exclusiv privitor la termenul *năiemnic*.

În T. avem a face cu puțini termeni referitori la ocupații masculine exercitate, paralel, și de femei: aici este vorba de cuvinte perechi, pornind de la aceeași rădăcină precum *împărat – împărăteasă, rob – roabă*, ca și de lexeme provenite din rădăcini deosebite: *mumă – părinte/tată*.

Nu trebuie neglijate nici lexemele diferite numai prin sufixe, precum *sutar* și *sutaș*, care figurează chiar în același context; vezi exemplul de mai sus pentru *sutar*.

În fine, câteva cuvinte privitoare la unele sinonimii cuprinse în T.: alcătuite din câte două elemente lexicale cu rădăcini diverse, ca: *dascăl – învățător, tăietor – ucigător* sau un termen și un derivat al lui, *slugă, slujitor*, dar chiar și din patru elemente lexicale, ca în cazul lexemului independent *fur* și trei sintagme: *făcător fără leage, făcător rău, făcător de rău*. Ceea ce este deosebit la termenii care figurează în ultimele patru sinonime este prezența celor trei s i n t a g m e sinonimice, o i n o v a ț i e printre elementele lexicale din limba veche românească, surprinsă în T. De același calibrul novator este și interesanta sintagmă *vânător de oameni*, care se întâlnește în toate cele trei citate. Un studiu mai amplu dedicat rolului sinonimiei în limba veche și în special în PO am publicat în 1984 (Dimitrescu, *Obs.*) la origine fiind o comunicare ținută la Academia Română în anul 1982 cu prilejul unei ședințe speciale la 300 de ani de la apariția *Paliei de la Orăștie*.

Nu sunt de neglijat nici relativ numeroasele antonime, de exemplu: termenii *camatnic* – *datornic*, ce apar, firesc, împreună în citatul excerptat din T. pentru *camatnic*, și la fel la cuplurile antonimice *cumpărător* – *vânzător* (v. *supra*, *cumpărător*) sau *dascal* – *ucenic*, și *rob* – *stăpân*: „Nu e *ucenicul* pespre *dascal*, *nece robul* pespre *stăpânul* lui”: situația este similară la antonimele *deregător* – *domn*.

Deosebit de semnificativ pentru relația dintre *domn* și *deregătorul* său este citatul dat pentru *deregător*: „Grăi domnul viei cătră *deregătoriul* său: Cheamă-mi lucrătorii și le dă lor plata”.

*

Câteva succinte observații, dintre care una are un caracter absolut general, iar celelalte un caracter punctual.

Prima și cea mai importantă dintre ocupații o consider pe aceea a părinților direcți sau indirecti și anume mama, tata – direcți și bunicii, eventual, mătușile, unchii și nașii – indirecti (dar aceștia nu prea figurează în cărțile din veacuri trecute, precum cei luați în discuție în lucrări ca aceasta, referitoare la secolul al XVI-lea). Sigur că aici nu este vorba de ocupații învățate undeva sau de la altcineva, dar ele se referă, în unanimitate, la noile generații de tineri pe care părinții îi „cresc” (nu numai în sens material, ci și în cel spiritual), în scopul devenirii lor ca oameni conștienți și responsabili, la rândul lor. Desigur, avem a face, în categoria „ocupațiilor”, și cu *educatori*, *învățători*, *profesori*, *pedagogi*, *psihologi*, *medici* specializați în *pediatrie* etc., dar ceea ce vede copilul direct, zilnic, în familia lui, este, totuși, mai important, pentru că i se imprimă constant și definitiv. Părinții sunt, fără a folosi vorbe mari, adevărații făuritori ai noilor conștiințe, ei sunt zilnic în contact cu cei mici, care îi imită, de aceea consider că rolul de *părinte* este „ocupația” de bază a mamei și a tatălui, indiferent ce meserie, una simplă sau foarte sofisticată ar avea, deprinsă la școala vieții sau în foruri superioare de învățământ. Nu neg, ci admir rolul imens al profesorilor de toate gradele, dar educatorii devin modele, în general, numai pentru anumiți copii, cu care au afinități, în timp ce părintele este reperul viu al copilului în fiecare zi. Iată de ce, în această lucrare și în altele asemănătoare, am trecut calitatea de *părinte* printre ocupațiile cele mai importante, chiar dacă nu toți părinții s-au bucurat în copilăria lor de o educație aleasă, ci pentru că, unii chiar fără prea multă școală, au știut să inculce progeniturilor lor principii sănătoase.

Trecem acum la câteva observații punctuale:

Termenul pentru *botezător*, relativ la o ocupație însemnată pentru creștinism, apare în *Tetraevanghel* în numele propriu Ioan *Botezătoriul*, acesta fiind primul *botezător*.

În exemplele pentru *vânzător* trebuie separată accepția firească a acestui termen, „cel ce vinde indiferent ce”, din citatul al doilea, și sensul, apărut prin extindere, „trădător”, din primul citat.

Din unul dintre exemplele de la *cărturar* reiese sinonimia între acest termen și *învățător* „cel care *propoveduiește* învățături”.

De asemenea, din citatul de la *dascăl* reiese sinonimia cu *învățător*.

Pentru comparație, nu se poate să nu avem în vedere denumirile ocupațiilor prezente în dicționarul consacrat de regretatul Gheorghe Mihăilă limbii române vechi, *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X–începutul sec. XVI (DLRV))*, în care numărul acestora este de 71, deci apropiat de cel din T. – 78. Era de așteptat ca numărul de ocupații exercitate de bărbați să fie substanțial mai mare decât cel al femeilor și așa este: 66 de ocupații sunt apanajul bărbaților și numai 5 al femeilor.

Iată cum se repartizează ocupațiile bărbaților:

Îndeletniciri, meserii: *aurariu, baci, blidariul, bogasiu, boșținar, brăniștear, cămăraș, cenușar, cârciumar, clucer, comișel, croitor, dijmar, gramatic, hotarnic, maistorie, morariu, păturnicher, păcurar, pitariu, ploscar, porcar, portariu, pripășar, pușcar, surlariu, tâlmaci, tâlhar, trâmbișar, ușariu, vameș, vâcar, vulpariu* – 33.

Ranguri și funcții în orânduirea feudală: *boiar, crai, curtean, dvornic, logofăt, megiaș, postelnic, spătar, spătărel, stolnic, sulgeriu, vistiariu, visternic, vornic, voievod* – 15.

Organizarea administrativă: *birău, ilișar, orășean, oșluhar, pârcălab, pârgar, postelnic, șătrar, șoltuz* – 9.

Judecată: *cadie, chezaș, giurat, jude, martor* – 5.

Biserică: *arhiereu, călugăr, protopop, răspopă* – 4.

Ocupațiile femeilor sunt: *băneasă, călugăriță, făuroaie, slujnică, zlătăroaie* – 5.

Dacă avem în vedere recenta noastră lucrare amintită *supra* (Dimitrescu, NO), suntem în măsură să facem acum – în chip de concluzii sintetice – o paralelă, din perspectiva denumirilor de ocupații între lexicul *Paliei* și cel al *Tetraevangelului* lui Coresi; deși cele două cărți reflectă două momente îndepărtate unul de altul, observăm că acestea au un număr total destul de apropiat de nume de ocupații; 93 pentru PO și 78 pentru T. Dintre aceștia, un număr destul de ridicat, de 27 de termeni, le este comun: *cântător, crai, curvă, dascăl, diac, domn, fur, împărat, învățător, mumă, năemnic, păstor, păzitor, popă, preut, rob, sfetnic, slugă, stăpân, sutaș, tată, tăietor, târgar, vânător, voievod, vraci*; de remarcat că, într-un caz, unul figurează în două variante; *episcop/piscop* în cele două texte. Mai mult, observăm că numărul de ocurențe al acestor lexeme comune în T și în PO este, după cum reiese din cifrele de mai jos, în cea mai mare parte chiar egal în:

I: 19 situații, dintre acestea:

a) au multe ocurențe în ambele texte termenii: *domn, mumă, păstor, preot, rob, slugă, tată* (7);

b) au ocurențe egale de: 1 la *crai*, *păzitor*, (*e*)*piscop*, de 3 la *vânător* și de 4 la *fur* (5);

c) au ocurențe foarte apropiate cu 2 / 1 sau cu 1 / 2 la lexemele: *curvă*, *drac*, *sfetnic*, *stăpân*, *sutaș*, *tăietor* sau cu 6 / 5 la *vraci* (prima cifră se referă la lexicul din *Tetraevanghel* și a doua la lexicul din *Palie*) (7).

În concluzie, în total, 19 termeni cu ocurență egală sau aproape egală, cu diferența minimă de 1, cum figurează la punctul c).

II. Celelalte 8 lexeme se repartizează după cum urmează:

a) termeni cu foarte mari diferențe între ocurențe: *cântător* multe / 1, *împărat* multe / 1, *învățător* multe / 1, *popă* 5 / multe (4);

b) termeni cu distanțe diverse dar nu foarte mari, între ocurențe: *dascăl* 4 / 1, *năemnic* 6 / 1, *târgar* 4 / 3, *voievod* 4 / 2 (4).

În total sunt 8 termeni care se adaugă la cei 19 de mai sus și dau totalul general de 27 de termeni comuni între cele două texte puse în discuție. Pentru repartitia semantică a termenilor referitori la ocupații, rog a se vedea articolul citat mai sus (Dimitrescu, *Obs.*), pe care l-am consacrat cercetării denumirilor de ocupații în *Palia de la Orăștie*. Diferențele dintre T. și PO pot avea mai multe explicații, printre care importante par a fi distanța istorică dintre texte, diferențele de ordin religios dintre ele, originalele care au stat la baza traducerii fiecăruia, unul din maghiară și celălalt din slava veche și așa mai departe.

BIBLIOGRAFIE. SURSE

- Busuioc, *Munca* = Monica Mihaela Busuioc, *Munca și răsplata ei*, I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2001.
- Dimitrescu, NO = Florica Dimitrescu, *Nume de ocupații masculine și feminine în Palia de la Orăștie (1581–1582)*, în idem, *Omagiu lingviștilor români nonagenari*, București, Editura Academiei Române, 2019.
- Dimitrescu, *Obs.* = Florica Dimitrescu, *Observații asupra artei cuvântului în Palia de la Orăștie*, în PO 1582–1982, p. 152–194.
- DLRV = Gheorghe Mihăilă, *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X – începutul sec. XVI)*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974.
- DR = „Dacoromania”, s.n., Cluj-Napoca, I, 1994–1995 și urm.
- PO = *Palia de la Orăștie (1581–1582)*. Ediție îngrijită de Viorica Pamfil, București, Editura Academiei RSR, 1968.
- PO 1582–1982 = *Palia de la Orăștie, 1582–1982. Studii și cercetări de istorie a limbii și a literaturii române*, București, Editura Eminescu, 1984.
- T. = *Tetraevanghelul lui Coresi (1560–1561)*. Ediție îngrijită de Florica Dimitrescu, București, Editura Academiei RPR, 1963.

NAMES OF OCCUPATIONS IN CORESI'S *TETRAEVANGHEL* (1560–1561)*(Abstract)*

In this article, the author approached the names of occupations in Coresi's *Tetraevanghel* (1560–1561), and presented them in semantically relevant contexts. There is a total of 78 names of occupations, out of which, the overwhelming majority refer to men occupations (74) and only 4 are specific to women, a fact which is not surprising if we consider the historical period the text of the *Tetraevanghel* refers to. Another category of names for occupations are those on the last page of the *Tetraevanghel*, written by those who translated and printed the text. These names generally have another status and age than those present in the text of the four Gospels.

Cuvinte-cheie: *limba română veche, nume de ocupații, Coresi, Tetraevanghelul, semantică.*

Keywords: *old Romanian, names of occupations, Coresi, Tetraevanghelul, semantics.*

*Academia Română
Secția de Filologie și Literatură
București, Calea Victoriei, nr. 125*